

แนวทางในการจัดการระบบบัญชีและการจัดทำรายงานทางการเงินสำหรับวัด
สู่ความยั่งยืน

THE GUIDELINES FOR MANAGING THE ACCOUNTING SYSTEM AND
PREPARATION OF FINANCIAL REPORTS FOR TEMPLE TO BECOM
SUSTAINABILITY

ศรินฉัตรณ์ โชคพิริยะภิญโญ¹ และกชพร นรมาตย์²
Sarinchakorn Chokphiriyapinyo¹ and Kodchaporn Noramart²

¹⁻²หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณะ วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี

¹⁻²Doctor of Philosophy Program in Public Management, Graduate School of Commerce Burapha
University, Chonburi

Email: nuchon2006@gmail.com

Received:	August 25, 2019
Revised:	November 28, 2019
Accepted:	November 28, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการระบบบัญชีและการจัดทำรายงานทางการเงินตามมาตรฐานทางบัญชีสำหรับวัด และเสนอคู่มือแนวทางในการจัดการระบบบัญชีและการจัดทำรายงานทางการเงินตามมาตรฐานทางบัญชีสำหรับวัด โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลตัวแทนวัดนาร่องที่ได้รับการคัดเลือกจากมติมหาเถรสมาคมที่ 592/2560 และ 90/2561 จำนวน 16 วัด แล้วทำการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน เพื่อยืนยันผลการวิจัยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์เพิ่มเติม

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการจัดการระบบบัญชีและการจัดทำรายงานทางการเงินที่ดี มีประสิทธิภาพสำหรับวัด มีดังต่อไปนี้ 1) การอบรมให้ความรู้กับผู้จัดทำบัญชีหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) กำหนดขั้นตอนการจัดทำบัญชีสำหรับวัด เข้าใจง่ายและไม่ซับซ้อน 3) จัดประชุมประจำเดือนและประจำปี เพื่อปรึกษาหารือ ร่วมแก้ปัญหาและติดตามประเมินผล 4) การใช้รูปแบบเอกสารทางบัญชีที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน 5) ตรวจสอบและรับรองการจัดทำบัญชีทุกครั้งก่อนทำรายงาน 6) ยึดหลักการทำบัญชีด้วยความโปร่งใสและถูกต้อง 7) จัดเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีอย่างครบถ้วนและทวนสอบได้ 8) สร้างแผนผังการไหลของเอกสารทางบัญชี 9) แบ่งแยกหน้าที่ในการจัดทำบัญชีให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 10) ควรมีการแบ่งกลุ่มวัดตามบริบทและศักยภาพด้านการจัดทำบัญชี 11) จัดทำโปรแกรมระบบบัญชีสำเร็จรูปอย่างง่ายให้วัดใช้ 12) เพิ่มจำนวนวัดนาร่องในการใช้ระบบบัญชีมาตรฐานให้มากขึ้น 13) ต้องมีผู้จัดทำเอกสาร ผู้ตรวจสอบและผู้ทำการอนุมัติในกระบวนการเบิกจ่ายเงินวัดทุกครั้ง เพื่อความโปร่งใส 14) ควรมีศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้ข้อมูลและคำปรึกษาเกี่ยวกับ

การจัดทำบัญชีวัด 15) กำหนดรอบระยะเวลาในการจัดทำบัญชีที่ชัดเจน และ 16) ใช้วัดที่ประสบความสำเร็จทำหน้าที่ที่พึงเลี้ยงให้คำปรึกษากับวัดอื่น ๆ ที่ยังไม่เคยทำบัญชีมาก่อน

คำสำคัญ

การจัดการระบบบัญชี การจัดทำรายงานทางการเงิน วัด ความยั่งยืน

ABSTRACT

This research aims to study the guidelines for managing the accounting system and the preparation of financial reports in accordance with accounting standards for temples. A qualitative research model was conducted using in-depth interview to collect data from 16 example temples representative that have been selected from the Sangha Supreme Council of Thailand Resolution 592/2560 and 90/2561 in Bangkok and Nakhon Pathom Province and 10 experts focus group discussions to confirm the research results and exchange ideas that more helpful for this research.

The result indicated that the guidelines for managing accounting systems and well preparing financial reports for temple are 1) Additional training knowledge to accountants or involves. 2) Clearly define the accounting procedures that easy to understand and not complicated. 3) Monthly and annual meetings to discuss and exchange experiences to solve problems, follow up and evaluation. 4) Use the same standard format of documents related to accounting. 5) Check and certify the accounting preparation thoroughly before making a report. 6) Adhere to accounting principles with transparency and accuracy according to objectives. 7) Keeping documents related to accounting preparation correctly and completely and can be verified at any time. 8) Clearly create the flow of accounting documents. 9) Clearly of duties of accounting for those involved. 10) There should be segmentation according to the context and potential of accounting. 11) Create a suitable accounting system program for temple. 12) Increase the number of example temples. 13) There must be a document maker, inspector and author in the process of disbursement every time to counterbalance and transparency. 14) There should be a learning center to provide information and advice about accounting report preparation. 15) Clearly define the same period of financial report preparation for every temple and 16) Use a successful temple to act as a mentor to consult for the new temple.

Keywords

Accounting System Management, Financial Report Preparation, Temple, Sustainably

ความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งสถาบันที่สำคัญของประเทศไทย มีความผูกพันกับประชาชนในประเทศชาติอย่างแนบแน่น นอกจากนี้ยังเป็นตัวประสานส่วนต่าง ๆ ของสังคมให้เป็นเอกภาพ ระบบความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมไทยจนถึงได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักประจำชาติไทย (Religious Affairs Department, 2016) สถาบันพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับประชาชนมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งวัดก็เป็นสถาบันที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับประชาชนด้วยเช่นกัน โดยกระจายอยู่ทุกหนทุกแห่งทั่วราชอาณาจักรไทย ดังนั้น วัดจึงเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลและมีบทบาทต่อประเทศชาติและประชาชนสูงสุดสถาบันหนึ่งตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน จึงอาจกล่าวได้ว่าวัดเป็นแหล่งรวมใจในการดำเนินการจัดทำกิจกรรมร่วมกันของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน (Junsom, 2012) อย่างไรก็ตาม วัดในพุทธศาสนาเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยไม่แสวงหาผลกำไร มีเงินทุนหมุนเวียนอยู่ในระบบจำนวนมาก โดยมีเงินทุนหมุนเวียนในรูปแบบของรายได้และรายจ่ายของระบบวัดอยู่ประมาณ 100,000 - 120,000 ล้านบาทต่อปี (Phamahathawee, 2016) ซึ่งรายรับส่วนมากจะมาจากเงินบริจาคเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน เช่น งานซ่อมแซม โบสถ์หรือศาสนสถานอื่น ๆ ดังนั้นเงินบริจาคจึงเป็นรายรับสำคัญของวัดที่มีรายรับหมุนเวียนอยู่ตลอดเวลาและมีจำนวนมากมายที่จะต้องบริหารจัดการให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของศาสนา (Junsonthima, 2014) เนื่องจากศาสนสมบัติของวัดมีผู้เข้าไปเกี่ยวข้องมากมาย เจ้าอาวาสจำเป็นต้องบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดให้ถูกต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยการจัดทำบัญชีรับจ่ายของวัดให้ถูกต้อง เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนด ซึ่งการจัดทำบัญชีถือว่าสำคัญสำหรับวัด เพื่อจะทำให้รู้ว่าแต่ละปีวัดมีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง รายรับ รายจ่ายเป็นอย่างไร แต่ในขณะที่วัดมีเงินฝากจำนวนมากขึ้นทุกขณะ การจัดเก็บข้อมูลทางการเงินของวัดกลับมีความหละหลวม เนื่องจากหน่วยงานที่ควรมีบทบาทในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางการเงิน ยังไม่สามารถที่จะดำเนินการให้วัดนำส่งรายงานทางการเงินตามมาตรฐานทางบัญชีที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด (Supphawatthanakul, 2014)

ในปัจจุบันวัดโดยส่วนมากยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินของวัดไว้อย่างเป็นระบบ ไม่มีการจัดทำรายงานทางการเงินตามหลักการบัญชีที่รับรองกันโดยทั่วไป ขาดการรวบรวมข้อมูลทางด้านบัญชีอย่างเป็นระบบ รวมถึงยังไม่มีตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งที่ผ่านมาพบปัญหาว่าไวยาวัจกรและเจ้าอาวาสไม่มีความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีวัดที่เป็นมาตรฐาน ทำให้ระบบบัญชีสำหรับวัดยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ขาดข้อมูลรายรับรายจ่ายหรือบัญชีของวัดที่เก็บไว้เป็นภาพรวม และไม่ได้มีการส่งต่อข้อมูลไปให้กับสำนักงานพระพุทธศาสนาจัดเก็บอย่างถูกต้อง ครบถ้วน (National Office of Buddhism, 2017) ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้การจัดทำบัญชีของวัดเป็นไปด้วยความถูกต้องตามมาตรฐานทางบัญชี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางในการจัดการระบบบัญชีและการจัดทำรายงานทางการเงินสำหรับวัดตามมาตรฐานทางบัญชีที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดไว้ ซึ่งผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะนำไปสู่การจัดทำแนวทางในการจัดการระบบบัญชีสำหรับวัดทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาระบบบัญชีสำหรับวัดให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ก่อให้เกิดความโปร่งใส สร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับจากประชาชนและพุทธศาสนิกชนทุกคน

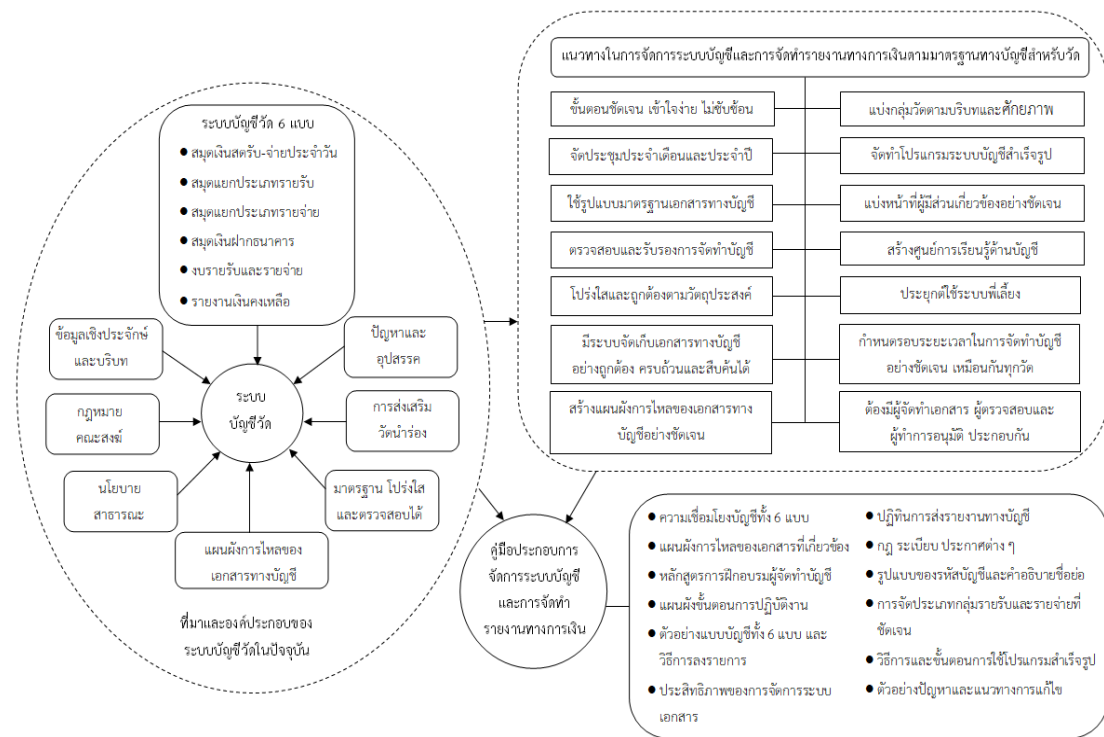
โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. แนวทางในการจัดการระบบบัญชีและการจัดทำรายงานทางการเงินสำหรับวัดตามมาตรฐานทางบัญชี ควรมีวิธีการจัดทำอย่างไร
2. มาตรฐานการจัดทำบัญชีสำหรับวัด ต้องมีแนวทางในการจัดการอย่างไร เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และสามารถนำมาใช้งานได้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการระบบบัญชีและการจัดทำรายงานทางการเงินตามมาตรฐานทางบัญชีสำหรับวัด
2. เพื่อนำเสนอคู่มือแนวทางในการจัดการระบบบัญชีและการจัดทำรายงานทางการเงินตามมาตรฐานทางบัญชีสำหรับวัด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตัวแทนวัดนาร่องที่ได้รับการคัดเลือกจากมติมหาเถรสมาคมที่ 592/2560 และ 90/2561 ในเขต

กรุงเทพมหานครและจังหวัดนครปฐม จำนวน 16 วัด แล้วจึงนำข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ได้มาสรุปเป็นประเด็นสำคัญ เพื่อใช้สำหรับการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำบัญชีวัดจำนวน 10 คน เพื่อยืนยันผลการวิจัยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์เพิ่มเติม แล้วจึงสรุปผลจัดทำร่างคู่มือแนวทางในการจัดการระบบบัญชีและการจัดทำรายงานทางการเงินสำหรับวัดสู่ความยั่งยืน นำไปทดสอบกับวัดในพื้นที่ 3 จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา พร้อมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะและรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ในขั้นตอนสุดท้าย

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางในการจัดการระบบบัญชีและการจัดทำรายงานทางการเงินสำหรับวัดสู่ความยั่งยืน สามารถทำได้ดังนี้

1. การอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมผู้จัดทำบัญชีหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน
2. กำหนดขั้นตอนการจัดทำบัญชีสำหรับวัดอย่างชัดเจน เข้าใจง่ายและไม่ซับซ้อน
3. จัดประชุมประจำเดือนและประจำปี เพื่อปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมแก้ปัญหาและติดตามประเมินผล

แก้ปัญหาและติดตามประเมินผล

4. การใช้รูปแบบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำบัญชีที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน
5. ตรวจสอบและรับรองการจัดทำบัญชีให้ละเอียดถี่ถ้วนทุกครั้งก่อนทำรายงาน
6. ยึดหลักการทำบัญชีด้วยความโปร่งใสและถูกต้องตามวัตถุประสงค์
7. จัดเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำบัญชีอย่างถูกต้องและครบถ้วน สามารถทวนสอบ

ได้ตลอดเวลา

8. สร้างแผนผังการไหลของเอกสารทางบัญชีอย่างชัดเจน
9. แบ่งแยกหน้าที่ในการจัดทำบัญชีให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างชัดเจน
10. ควรมีการแบ่งกลุ่มวัดตามบริบทและศักยภาพด้านการจัดทำบัญชี
11. จัดทำโปรแกรมระบบบัญชีสำเร็จรูปอย่างง่ายให้วัดใช้
12. เพิ่มจำนวนวัดนำร่องในการใช้ระบบบัญชีมาตรฐานให้มากขึ้น
13. จะต้องมีการจัดทำเอกสาร ผู้ตรวจสอบ และผู้ทำการอนุมัติ ในกระบวนการเบิกจ่ายเงิน

วัดทุกครั้ง

14. ควรมีศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้ข้อมูลและคำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีสำหรับวัด
15. กำหนดกรอบระยะเวลาในการจัดทำบัญชีอย่างชัดเจน เหมือนกันทุกวัด
16. ใช้ระบบพี่เลี้ยง โดยวัดที่ประสบความสำเร็จในการทำบัญชีสอนกับวัดอื่น ๆ ที่ยังไม่เคย

ทำบัญชีมาก่อน

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายแนวทางในการจัดการระบบบัญชีและการจัดทำรายงานทางการเงินสำหรับวัดสู่ความยั่งยืน ได้ดังนี้

1. การอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมผู้จัดทำบัญชีหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน เพื่อให้มีศักยภาพและความสามารถเพียงพอที่จะจัดทำบัญชีและรายงานทางการเงินของวัดได้อย่างถูกต้องตาม

มาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สอดคล้องกับ Junsonthima (2014) ที่กล่าวว่า ปัจจุบันนี้แต่ละองค์กรเล็งเห็นความสำคัญของมนุษย์ว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุด องค์กรจะประสบความสำเร็จได้เพียงใดขึ้นอยู่กับบุคคลในการดำเนินการ การบริหารงานบุคคลเป็นหน้าที่ที่สำคัญในองค์กร ทั้งองค์กรของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนล้วนอาศัยแนวคิดสมัยใหม่ เพื่อการบริหารงานบุคคลเพราะเป็นเรื่องการแสวงหาบุคคลรักษาไว้ และใช้ทรัพยากรที่เป็นคนให้บริหารทรัพยากรอื่น ๆ ให้ได้ประโยชน์ต่อหน่วยสูงสุด เช่นเดียวกับ National Buddhism Office (2017) ที่กล่าวถึงนโยบายสาธารณะด้านพระพุทธศาสนา ด้านระบบศาสนศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งด้านหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดผลการศึกษาและการบริหารและการจัดการ โดยมีการดำเนินการ ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนารูปแบบ สื่อ และคู่มือในการพัฒนาบุคลากรทางศาสนา โดยการร่วมมือของฝ่ายอาณาจักร ศาสนจักร และประชาชน สอดคล้องกับ Phuvapriyathorn (2010) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี การฝึกอบรมถือเป็นการพัฒนาบุคลากรให้เกิดความเข้าใจในการทำงานขององค์กร และสามารถนำความรู้ความสามารถของตนเองมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้พนักงานมีความกระตือรือร้นในการทำงานอีกด้วย

2. กำหนดขั้นตอนการจัดทำบัญชีสำหรับวัดอย่างชัดเจน เข้าใจง่ายและไม่ซับซ้อน สอดคล้องกับ Pramahasunan (2014) ที่กล่าวว่า ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการจัดการศาสนสมบัติวัดจะเกิดจากการทำบัญชีรัชาศาสนาสมบัติวัดและเงินผลประโยชน์ของวัดให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมถูกต้องตามมาตรฐานสากล เช่นเดียวกับ Department of Business Development (2014) ที่กล่าวว่า การวางระบบบัญชีเป็นการประมวลข้อมูล การจัดเก็บข้อมูลการจัดทำรายงาน การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและการออกแบบระบบบัญชีที่ดีนั้นจะคอยควบคุมและแสดงสถานภาพทางการเงิน ตลอดจนสามารถวิเคราะห์การดำเนินงานของธุรกิจได้เป็นอย่างดี

3. จัดประชุมประจำเดือนและประจำปี เพื่อปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมแก้ปัญหาและติดตามประเมินผล สอดคล้องกับ National Buddhism Office (2017) ที่ได้กำหนดให้จังหวัดประชุมคณะกรรมการศาสนาจังหวัด เพื่อร่วมกันพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนให้วัดแต่ละวัดที่มีความจำเป็นจะได้รับงบประมาณตามจำนวนงบประมาณที่แต่ละจังหวัดได้รับงบประมาณนั้น ๆ โดยจังหวัดใดที่มีวัดในท้องถิ่นกันดารและวัดในเขตชายแดน ให้จัดทำบัญชีจัดสรรเงินอุดหนุนของแต่ละประเภท

4. การใช้รูปแบบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำบัญชีที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับ Junsom (2012) ที่กล่าวว่า ปัจจุบันวัดขาดโครงสร้างการบริหารการเงินที่เป็นระบบ ไม่มีการรายงานทางการเงินที่เป็นมาตรฐาน และไม่มีการเก็บข้อมูลการเงินของวัดไว้เพื่อตรวจสอบเมื่อเกิดข้อสงสัยขึ้นในภายหลัง

5. ตรวจสอบและรับรองการจัดทำบัญชีให้ละเอียดถี่ถ้วนทุกครั้งก่อนทำรายงาน สอดคล้องกับ Sriwithoon (2018) ที่กล่าวว่า ประโยชน์ของข้อมูลทางการบัญชีที่มีต่อบุคคลภายนอก เช่น เจ้าหนี้ ผู้ถือหุ้น หน่วยงานรัฐบาล คือ เพื่อใช้ประเมินฐานะทางการเงินของบริษัท เพื่อพิจารณาการให้สินเชื่อ เพื่อใช้ในการคำนวณภาษีอากร ในขณะที่ประโยชน์ของข้อมูลทางการบัญชีที่มีต่อบุคคลภายใน เช่น พนักงาน และผู้บริหาร เพื่อทราบถึงความก้าวหน้าของบริษัท เพื่อใช้ในการวางแผน ควบคุม และใช้ในการตัดสินใจ

6. ยึดหลักการทำบัญชีอย่างความโปร่งใสและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับ Pramuansuk (2008) ที่กล่าวว่า การเบิกจ่ายเงินวัดจะต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลเงินวัด จะต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและดูแลให้เป็นไปตามหลักของธรรมาภิบาล เช่นเดียวกับแนวคิดของ Department of Business Development (2014) ที่กล่าวว่า ลักษณะของระบบบัญชีที่ดี สามารถให้ข้อมูลที่แท้จริง และเที่ยงตรงในการดำเนินงาน โดยแสดงเป็นจำนวนเงินเปรียบเทียบกับข้อมูลในอดีตกับปัจจุบันได้ง่ายและรวดเร็ว เพื่อประโยชน์ในการจัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ สามารถนำเสนองบการเงินเพื่อใช้ประโยชน์ในการบริหารและการกักขังเงินทุนมาดำเนินธุรกิจจากเจ้าหนี้ ควบคุมและป้องกันการรั่วไหลการใช้เงินมากเกินไปจนความจำเป็นรวมทั้งการลักขโมย และการปฏิบัติของพนักงานที่ผิดพลาดและสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ในการคำนวณภาษีที่ธุรกิจต้องชำระให้แก่สรรพากรตามกฎหมายประมวลรัษฎากร

7. จัดเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีอย่างถูกต้องและครบถ้วน สามารถทวนสอบได้ตลอดเวลา สอดคล้องกับ National Buddhism Office (2017) ที่กล่าวว่า วิธีรับและเก็บรักษาเงินของวัด การรับเงินผลประโยชน์ไม่ว่ากรณีใด ๆ วัดจะต้องออกใบเสร็จรับเงิน (สบว.7) แสดงการรับทุกครั้ง แล้วจึงนำยอดเงินตามใบเสร็จนั้นเข้าบัญชีรับและลงเลขที่ใบเสร็จไว้ในบัญชีรับอีกครั้ง เช่นเดียวกับแนวคิดของ Songmuang (2018) ที่เห็นว่าเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี เป็นเอกสารทางการเงินที่องค์กรได้รับจากการดำเนินงาน เอกสารที่ได้รับจะมีทั้งที่ได้รับจากบุคคลหรือหน่วยงานภายในและภายนอกกิจการ เมื่อรวบรวมเอกสารได้แล้วจะจำแนกตามประเภทบัญชี และรหัสบัญชีที่หน่วยงานได้กำหนดไว้ในผังบัญชี เพื่อเป็นหลักฐานในการบันทึกบัญชีต่อไป

8. สร้างแผนผังการไหลของเอกสารทางบัญชีอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ Arinjai (2010) ที่กล่าวว่า การส่งมอบเอกสารและมีแผนผังการไหลของเอกสารที่ถูกต้อง เพื่อใช้ประกอบการลงบัญชีให้บัญชีที่จัดทำขึ้นมีความถูกต้องครบถ้วน สามารถแสดงผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน หรือการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริงและตามมาตรฐานการบัญชีได้

9. แบ่งแยกหน้าที่ในการจัดทำบัญชีให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ Wongruang (2015) ที่มองว่า ผู้จัดทำบัญชีวัดควรมีวิชาชีพทางด้านบัญชีโดยตรง และเห็นความสำคัญของข้อมูลทางบัญชี โดยทางปฏิบัติจะเน้นการจัดทำบัญชีตามความเข้าใจและที่เคยปฏิบัติอยู่เป็นประจำ จึงต้องมีการพัฒนาความรู้เพื่อนำมาใช้ในการจัดทำบัญชีให้มีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพได้

10. ควรมีการแบ่งกลุ่มวัดตามบริบทและศักยภาพด้านการจัดทำบัญชี สอดคล้องกับ Songmuang (2018) ที่กล่าวว่า ตามแนวทางการจัดทำงบการเงินตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 1 และฉบับที่ 7 กิจการต้องระบุชื่อส่วนประกอบของงบการเงินและหมายเหตุประกอบงบการเงินแต่ละส่วนอย่างชัดเจน และยังคงแสดงข้อมูลทุกข้อต่อไปนี้อย่างเด่นชัด ซึ่งจะแสดงซ้ำกันได้ถ้าการแสดงซ้ำนั้นทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะแสดงถึงฐานะและตัวตนของวัด เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดทำบัญชีของแต่ละวัดได้อย่างถูกต้องและแม่นยำมากขึ้น

11. จัดทำโปรแกรมระบบบัญชีสำเร็จรูปอย่างง่ายให้วัดใช้ สอดคล้องกับ Department of Business Development (2014) ที่กล่าวว่า ระบบโปรแกรมบัญชีจะต้องบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ภายในและภายนอกกิจการ สำหรับภายนอกกิจการผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น นายธนาคารที่ธุรกิจกู้ยืมเงินหรือเจ้าหนี้

จะสนใจเฉพาะงบการเงินอันประกอบด้วยงบกำไรขาดทุน งบดุล และงบกระแสเงินสด แต่สำหรับภายในกิจการการบันทึกรายข้อมูลทางด้านบัญชีจะมีรายละเอียดมากกว่านั้นเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานแต่ละด้าน

12. เพิ่มจำนวนวัดนำร่องในการใช้ระบบบัญชีมาตรฐานให้มากขึ้น สอดคล้องกับ Secretariat of the Sangha Association (2017) และ Religious Affairs Department (2016) ที่กล่าวว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาระบบบัญชีมาตรฐานสำหรับวัด และพิจารณากำหนดรูปแบบบัญชีมาตรฐานสำหรับวัด จำนวน 6 แบบ ประกอบด้วย 1) สมุดเงินสดรับ - จ่ายประจำวัน 2) สมุดเงินฝากธนาคาร 3) สมุดแยกประเภทรายรับ 4) สมุดแยกประเภทรายจ่าย 5) งบรายรับและรายจ่าย และ 6) รายงานเงินคงเหลือ

13. จะต้องมีการจัดทำเอกสาร ผู้ตรวจสอบ และผู้ทำการอนุมัติ ในกระบวนการเบิกจ่ายเงินวัดทุกครั้ง สอดคล้องกับ Sriwithoon (2018) ที่กล่าวว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งสามส่วน จะต้องมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายเงินวัดและบริหารจัดการบัญชีของวัดร่วมกัน เพื่อให้เกิดความโปร่งใสเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล เช่นเดียวกับ Junsom (2012) ที่กล่าวว่า วัดควรวางระบบและกลไกในการเบิกจ่ายเงิน และบริหารการเงินของวัดที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ซึ่ง Pramuansuk (2008) ก็ให้ความเห็นในทำนองเดียวกันว่า การเบิกจ่ายเงินวัดจะต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลเงินวัด จะต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและดูแลให้เป็นไปตามหลักของธรรมาภิบาลและสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในสังคมได้

14. ควรมีศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้ข้อมูลและคำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีวัด สอดคล้องกับ แผนนโยบายด้านการส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดย Budget Bureau of the Prime Minister (2018) มีความประสงค์ที่จะส่งเสริมและดำเนินการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาโลก โดยเน้นการประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญและเชื่อมโยงกับวิถีของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเสริมสร้างให้สถาบันและกิจการทางพระพุทธศาสนามีความมั่นคงยั่งยืน

15. กำหนดกรอบระยะเวลาในการจัดทำบัญชีอย่างชัดเจน เหมือนกันทุกวัด สอดคล้องกับ National Buddhism Office (2017) ที่ได้กำหนดให้จังหวัดส่งบัญชีจัดสรรเงินอุดหนุนบูรณะและปฏิสังขรณ์วัดทั่วไป บัญชีจัดสรรเงินอุดหนุนบูรณะและปฏิสังขรณ์วัดในท้องถิ่นกนดาร์ บัญชีจัดสรรเงินอุดหนุนบูรณะและปฏิสังขรณ์วัดในเขตชายแดน พร้อมรายงานการประชุมและคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดสรรเงินอุดหนุนบูรณะและปฏิสังขรณ์วัดระดับจังหวัดอย่างละ 5 ชุด ไปยังกรมการศาสนาภายในวันที่ 15 เมษายน ของทุกปี

16. ใช้ระบบที่เรียบง่าย โดยวัดที่ประสบความสำเร็จในการจัดทำบัญชีสอนกับวัดอื่น ๆ ที่ยังไม่เคยทำบัญชีมาก่อน สอดคล้องกับ Phichetkul (2012) ที่กล่าวว่า งบการเงินที่จัดทำขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้งบการเงินที่ไม่อยู่ในฐานะที่จะเรียกร้องเพื่อให้ได้รับรายงานตามรูปแบบที่ตนเองต้องการได้ งบการเงินนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการรายงานทางการเงิน ดังนั้น การจัดทำให้มีที่เรียบง่ายในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชี จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องช่วยกันทำให้เป็นจริงได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า วัดกว่าร้อยละ 25.00 มีผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำบัญชี วัดขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องและได้มาตรฐาน ขาดขั้นตอนและกระบวนการที่ชัดเจน ดังนั้นภาครัฐโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรที่จะสนับสนุนและพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะด้านการบริหารจัดการบัญชีตามมาตรฐานให้กับผู้จัดทำบัญชีวัดอย่างเพียงพอและทั่วถึง ผ่านการฝึกอบรมความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติงานที่เข้มข้น เพื่อให้ผู้จัดทำบัญชีวัดมีศักยภาพ ความรู้ ความสามารถเพียงพอที่จะบริหารจัดการบัญชีวัดได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นไปตามมาตรฐานที่สากลยอมรับ

1.2 จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า วัดกว่าร้อยละ 18.75 ขาดกระบวนการตรวจสอบ (Audit) ทั้งจากภายในและภายนอกอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ประชาชนจำนวนมากขาดความเชื่อมั่นในความโปร่งใสในการบริหารจัดการเงินวัด ดังนั้นภาครัฐโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนด้านการตรวจสอบบัญชี ทั้งการส่งเสริมให้มีการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบบัญชีภายใน และการสนับสนุนให้มีผู้ตรวจสอบบัญชีจากภายนอกเข้ามาตรวจสอบอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการจัดทำบัญชีวัด และเพื่อเป็นการสร้างความโปร่งใสภายในวัดหลักธรรมมาภิบาล ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป

1.3 จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า วัดร้อยละ 37.50 เสนอให้มีการพิจารณาปรับปรุงหรือแก้ไขกฎกระทรวงหรือกฎหมายคณะสงฆ์บางข้อหรือบางมาตรา เพื่อให้มีความทันสมัย มีมาตรฐาน และเหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อเป็นการป้องกันโอกาสหรือช่องทางในการทุจริตเงินวัด ดังนั้นภาครัฐโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนและจัดให้มีการทบทวนและปรับปรุง แก้ไขกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ในบางประเด็น เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายบางมาตราที่ล้าสมัยและไม่เอื้อต่อการป้องกันการทุจริต คอร์รัปชันในการบริหารจัดการเงินวัดอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ก็เพื่อให้กฎหมายคณะสงฆ์ได้รับการปรับปรุงตามยุคสมัย และสามารถบังคับใช้กับการบริหารจัดการเงินวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมและโปร่งใส เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 สำหรับการวิจัยในครั้งถัดไป ควรเพิ่มเติมการวิจัยเชิงปริมาณมุ่งเน้นในส่วนของการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุน หรือมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของผู้จัดทำบัญชีวัดในประเทศไทย ซึ่งจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์และค้นหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผู้จัดทำบัญชีวัดในด้านการบริหารจัดการบัญชีวัด โดยสามารถมุ่งเน้นการพัฒนาตามปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของผู้จัดทำบัญชีวัด ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้จัดทำบัญชีวัดให้สามารถประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการบัญชีวัดและบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์และนโยบายของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในสังคมได้

References

- Arinjai, K. (2010). **panhā dān kānchāt tham banchī læ kān khuāpkhum phāinai khōṅ klum ‘ōm sap phūā kānphalit nai ‘amphœ phān chāngwat chīang rāi** [Problems of accounting and internal control of Production savings groups in Phan District Chiang Rai province]. Independent Study Report, Master of Accounting, Chiang Mai University.
- Budget Bureau of the Prime Minister. (2018). **ngoppramān rāichāi pračham pīngoppramān Phō.Sō. lem thī** [Budget for the fiscal year 2019, Volume 12]. Bangkok: Bureau of the Budget of the Prime Minister.
- Department of Business Development. (2014). **prakat khōṅ krommakān phatthana thurakit : kānkamnot khunnasombat læ nguānkhai kān pen nak banchī sōṅphanhārōjhāsipchet** [Announcement of the Department of Business Development: Determination of Qualifications and Conditions of Being an Accountant, 2014]. Bangkok: Department of Business Development.
- Junsom, N. (2012). **kānbōrihan kānngœn khōṅwat nai prathēt Thai. khōṅkān suksā kānbōrihan kānngœn khōṅwat nai prathēt Thai raya thī sōṅ** [Financial management of temples in Thailand. Study of financial management of temples in Thailand, Phase II]. Bangkok: Faculty of Economic Development, National Institute of Development Administration.
- Junsonthima, K. (2014). **kānbōrihan chatkān satsanasombat khōṅ wat nai phra phut satsana: suksā chapho kōrani ngoen bōrichak** [Religious property management of Buddhist temples: a case study of donations]. Master of Laws thesis, Graduate School, National Institute of Development Administration.
- National Buddhism Office. (2017). **banchī rāi chū wat thūa prathēt pī sōṅphanhārōjhoksip** [List of temples nationwide 2017]. Retrieved from <http://www.onab.go.th>.
- Phichetkul, N. (2012). **kān rāingān læ kān wikhro ngop kānngœn** [Reporting and analysis of financial statements]. Bangkok: TPN Press.

- Phuvapriyathorn, C. (2010). **patchai thī song phon tō khwāmsamret nai kānchat tham banchī læ ngop kāngcōn khōngkōng thun mūbān læ chumchon mūāng nai mummōng khōng phū phān kān ‘oprom phū truat sōp banchī kōngthun mūbān læ chumchon mūāng** [Factors that affect the success of accounting and financial statements of village and community funds in the view of those who have trained the auditors of the village and community funds]. Independent study of Master of Accounting Thesis in Accounting, Faculty of Faculty of Commerce and Accountancy, Thammasat University.
- Pramahasunan, S. (2014). **kānphatthanā rūpbāp kānchatkān sāsanasombat khōng wat nai chāngwat Phra Nakhōn Sī ‘Ayutthaya** [The development of the religious property management model of temples in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province]. Doctor of Education Program in Education Buddhist Management, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalai University.
- Phamahathawee, P. (2016). **kānbōrihān kāngcōn khōngwat tām lak thammāphibān suksā kōranī wat nai khēt ‘amphcē mūāng chāngwat nonthaburī** [Financial management of temples according to good governance principles. Case study in the Muang district, Nonthaburi]. **Journal of Research and Development, Loei Rajabhat University**, 11(37), 11-22.
- Pramuansuk, N. (2008). **banchī būāngton nung** [Basic account 1]. Bangkok: Chitwat. Religious Affairs Department. (2016). **phānkan ‘uppatham khumkhroṅ sāsanā tāng tāng phāitai khamsang huānā khana raksā khwām sangop hāng chat thī sīsīpkāo/sōngphanhārōjhāsīpkāo (pīngoppamān sōngphanhārōjhoksip - sōngphanhārōjhoksi)** [A plan to support religious protection under the order of the head of the National Council for Peace and Order (NCPO), 49/2016 (Fiscal year 2017-2564)]. Bangkok: Department of Religious Affairs Ministry of Culture.
- Secretariat of the Sangha Association. (2017). **phraratchabanyat khana song (chabap thī sām) Phō,Sō, sōngphanhārōjhoksip** [Sangha Act (No. 3) BE 2560]. Bangkok: Office of Buddhism.
- Songmuang, D. (2018). **kān ‘ōkbāp rabop banchī** [Accounting system design]. Bangkok: Sematham.
- Sriwithoon, C. (2018). **khwāmru būāngton kiēokap kān banchī** [Introduction to accounting]. Retrieved from http://www.chumphon2.mju.ac.th/E-learning/Elearning/E-learning_c/chapter/chapter1.htm.

- Supphawatthanakul, K. (2014). **pluk krasǣ sāng rākḥā phrakhrūāng mai bon sēnthāng thurakit satthā mūnlakhā sī mūnlān** [Wake up to create a new Buddha amulet price on the business path of faith worth 4 billion]. Retrieved from <http://tcijthai.com>.
- Wongruang, H. (2015). **khwāmsāmāṭ khōng phūḥchattham banchī kōngthun mūbān læ chumchon mūāng kōṛanī suksā tambon bān yāng ‘amphœ̄ wat bōṭ ḥāngwat phitsanulōk** [Ability of accountants, village funds and urban communities in case of Ban Yang Subdistrict, Wat Bot District Phitsanulok Province]. Independent Study in Master of Accounting, Accounting Department, Graduate School, University of Phitsanulok.